

PREKLADOVÝ SLOVNÍK ZÁKLADNÝCH POJMOV PRE ZÁKLADNÉ ŠKOLY

Štátny pedagogický ústav
Bratislava 2022

Prekladový slovník základných pojmov pre základné školy/ Prevodilački rečnik osnovnih pojmova za osnovne škole

slovensko-srbský/slovačko-srpski

Zostavovatelia

PhDr. Janka Pířová, PhD., Mgr. Karol Csiba, PhD., PhDr. Denisa Ďuranová,
PaedDr. Anita Halászová, PaedDr. Gyöngyi Ledneczka, PhD., PaedDr. Mariana Páleníková

Preklad

Ing. Mgr. Rastislav Popović

Recenzenti

Mgr. Peter Gregorík, PhD., PhDr. Jitka Maříková Tůmová

Grafická úprava

Ing. Gabriela Némethová

Návrh obálky a ilustrácie

Margo Uralskaia

Materiál je intelektuálnym výstupom projektu č. 2019-1-SK01-KA201-060698 Slovenčina pre deti cudzincov – pomôcka pre pedagógov a rodičov pri inklúzii detí cudzincov do výchovno-vzdelávacieho procesu v Slovenskej republike, ktorý bol financovaný Európskou úniou v rámci programu Erasmus+

Hlavný koordinátor projektu

Súkromná jazyková škola iCan, Bratislava, Slovenská republika

Partneri projektu

Štátny pedagogický ústav, Bratislava, Slovenská republika

Slovak Club Birmingham CIC, Birmingham, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska

eMeLes Limited, Dublin, Írska republika

Petit Slavik, Paríž, Francúzska republika

Podpora Európskej komisie, na výrobu tejto publikácie nepredstavuje súhlas s obsahom, ktorý odráža len názory autorov, a Komisia nemôže byť zodpovedná za prípadné použitie informácií, ktoré sú v nej obsiahnuté.

Vydal: © Štátny pedagogický ústav, Pluhová 8, 831 03 Bratislava

Rok vydania: 2022

ISBN 978-80-8118-252-5

EAN 9788081182525

Spolufinancované z
programu Európskej únie
Erasmus+

SPU ŠTÁTNY
PEDAGOGICKÝ
ÚSTAV

POZNÁMKY PRE POUŽÍVATEĽOV SLOVNÍKA

heslové slovo v základnom tvare → **žiaden** zám. **nijedan** preklad
údaj o slovnom druhu

PODSTATNÉ MENÁ

- farebné označenie rodov;
- uvádza sa tvar nominatívu singuláru (**tučne**), za ním tvar nominatívu plurálu (*kurzívou*);
- podstatné meno v nominatíve plurálu sa neuvádza, ak sa v skutočnosti používa málo alebo sa vôbec nepoužíva.

	mužský rod	kalendár <i>kalendáre</i>
	ženský rod	kniha <i>knihy</i>
	stredný rod	jazero <i>jazerá</i>
	pomnožné podstatné meno	nohavice pomn.

PRÍDAVNÉ MENÁ

- uvádza sa tvar nominatívu singuláru mužského rodu (**tučne**), za ním tvar nominatívu singuláru ženského a stredného rodu (*kurzívou*) + skratka príd. (prídavné meno)

príklad: **menší** *menšia menšie* príd.

SLOVESÁ

- za neurčitkom (**tučne**) sa uvádza tvar 3. osoby singuláru a 3. osoby plurálu prítomného času (*kurzíva*) + skratka vidu dok. (dokonavý), nedok. (nedokonavý)

príklad: **rásť** *rastie rastú* nedok.

- pri zvratných slovesách sa pri tvaroch slovo sa neopakuje

príklad: **vyvíjať sa** *vyvíja vyvíjajú* nedok.

VIACSLOVNÉ SPOJENIE

- uvádza sa **tučným typom písma** príklad: **pitný režim**

Tento slovník patří:
Ovaj rečník připada:

.....

Nalep si svoju fotografiju

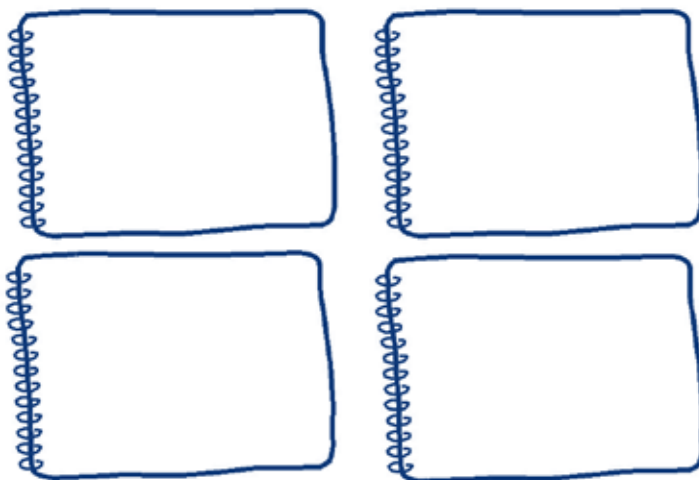
Zalepi svoju fotografiju

JAZYKY, KTORÉ POUŽÍVAM / JEZICI KOJE KORISTIM

Doma hovorím po / Kod kuće govorim

Viem čítať po / Znam da čitam na

Viem písať po / Znam da pišem na

SLOVENSKÁ ABECEDA / SLOVAČKA ABECEDA

A a A a aktovka	Á á Á á bábika	Ä ä Ä ä bábätko	B b B b balón	C c C c citrón	Č č Č č čaj	D d D d dáždnik
Ď ď Ď ď d'ateľ	DZ dz DZ dz bryndza	DŽ dž DŽ dž džem	E e E e električka	É é É é fén	F f F f farba	G g G g guma
H h H h hodiny	CH ch CH ch chlieb	I i I i ihla	Í í Í í lízanka	J j J j jablko	K k K k kalkulačka	L l L l lietadlo
Í í Í í stĺp	Ľ ľ Ľ ľ ľad	M m M m mapa	N n N n nožnice	Ň ň Ň ň vaňa	O o O o okuliare	Ó ó Ó ó glóbus
Ô ô Ô ô stôl	P p P p pero	Q q Q q Quasimodo	R r R r ryba	Ř ř Ř ř vřba	S s S s syr	Š š Š š šál
T t T t taška	Ť ť Ť ť ťava	U u U u uhorka	Ú ú Ú ú kl'úč	V v V v vajce	W w W w WC	X x X x xylofón
Y y Y y yeti	Ý ý Ý ý umývadlo	Z z Z z zošit	Ž ž Ž ž žaba			

MOJA JAZYKOVÁ POSTAVIČKA / MOJ JEZIČKI LIK

Vezmi si toľko farieb, koľko jazykov vieš alebo sa učíš. Pre každý jazyk si urč jednu farbu. Predstav si, že rôzne jazyky sa nachádzajú v rôznych častiach tela. Kam ich umiestniš a prečo? Na postavičke vyfarbi jednou farbou vždy takú veľkú plochu, ako dobre ovládaš daný jazyk.

Uzmi onoliko boja, koliko jezika govoriš, odnosno koliko ih učíš. Za svaki jezik odredi jednu boju. Zamisli da se različiti jezici nalaze u različitim delovima tela. Gde ćeš da ih smestiš i zašto? Na liku oboji jednom bojom uvek toliko veliku površinu, koliko dobro vladaš konkretnim jezikom.

Jazyk, ktorý máš najradšej – vyfarbi srdce.

Jezik koji najviše voliš – oboji srce.

Jazyk, v ktorom vieš čítať – vyfarbi oči.

Jezik na kojem znaš da čitaš – oboji oči.

Jazyk, v ktorom vieš písať – vyfarbi ruku.

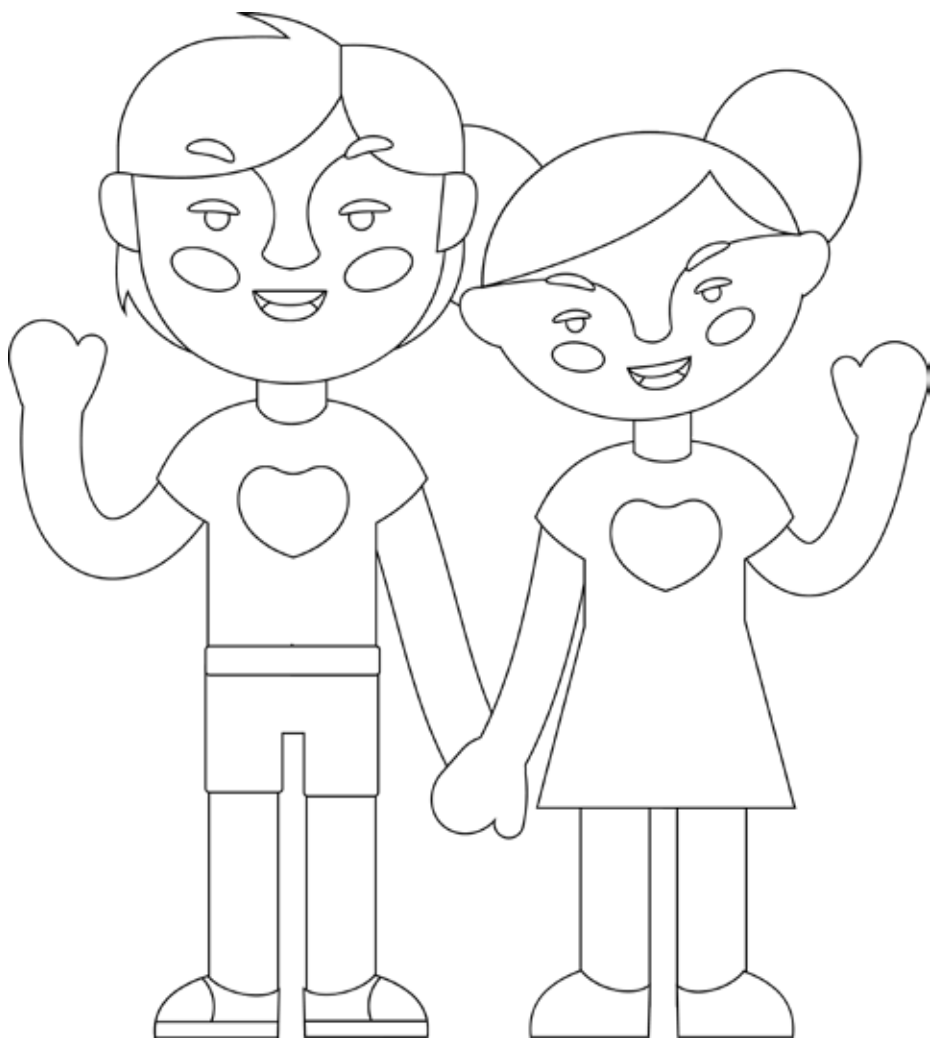
Jezik na kojem znaš da pišeš – oboji ruku.

Jazyk, ktorý sa chceš naučiť – vyfarbi nohu.

Jezik koji želiš da naučiš – oboji nogu.

Jazyk, ktorý sa len učíš a nevieš veľmi dobre – vyfarbi menšiu plochu.

Jezik koji tek učíš i ne vladaš njime veoma dobro – oboji menju površinu.

..... farba znázorňuje / boja prikazuje jazyk / jezik.

..... farba znázorňuje / boja prikazuje jazyk / jezik.

..... farba znázorňuje / boja prikazuje jazyk / jezik.

..... farba znázorňuje / boja prikazuje jazyk / jezik.

..... farba znázorňuje / boja prikazuje jazyk / jezik.

Draga učenice, Dragi učenice,

u školi se susrećeš sa novim jezikom i novim predmetima. *Ali kako zapamtiti toliko novih reči?* Pripremili smo za Tebe rečnik koji će Te pratiti i biće Ti od pomoći u učenju. Možeš u njega crtati, pisati, lepiti slike i fotografije, beležiti sve što već znaš.

Za korisnika je veoma važno da rečnik zna da čita i da ga pravilno koristi. Najpre mogu da Ti pomognu u radu sa rečnikom Tvoji roditelji ili Tvoj nastavnik / Tvoja nastavnica. Kasnije ćeš rečnik koristiti samostalno.

Poglavlje *Napomene za korisnika rečnika (Poznámky pre používateľa slovníka)* na početku rečnika će Ti reći kako da pravilno koristiš rečnik. Ovde ćeš se takođe upoznati sa *Slovačkom abecedom (Slovenská abeceda)*.

U rečniku se koriste takođe skraćenice i oznake. Šta one znače pronaći ćeš u *Spisku skraćenica i oznaka (Zoznam skratiek a značiek)*.

Rečnički deo (Slovníková časť) sadrži najvažnije pojmove / reči iz predmeta: slovački jezik i književnost, matematika, informatika, svet okolo nas, priroda i društvo, biologija, fizika, hemija, poznavanje rodne zemlje, geografija, istorija i građansko vaspitanje. Reči su poređane prema slovačkoj abecedi. Iza svake slovačke reči navedena je vrsta reči, a zatim prevod. Budući da u slovačkom jeziku imamo rodove (muški, ženski, srednji) obeležili smo ih u boji kako bismo Ti olakšali orijentaciju.

Na kraju rečnika nalaze se *Slikovni prilozi (Obrazová príloha)* tipa WHAT IS WHAT. Sadrži osnovni rečnik u obliku slika. Pored toga, na kvadratima su slike koje možeš da obojiš, isečeš na pojedinačne kvadrate i koristiš za razne aktivnosti, poput kreiranja tematskog rečnika.

Tematski rečnik (Tematický slovník) možeš da kreiraš za predmet ili temu. Sadrži nekoliko kolona: **SLOVAČKI (SLOVENSKY)**, **SLIKA (OBRÁZOK)** i **NAPOMENE (POZNÁMKY)**. U kolonu **OBRÁZOK** možeš da nacrtáš ili nalepiš sliku. U kolonu **POZNÁMKY** možeš da upišeš prevod reči na Tvom maternjem ili drugom jeziku (npr. na stranom jeziku koji učiš u školi), definiciju ili primere upotrebe reči u rečenici. U „izradu“ rečnika možeš da uključiš i školske drugove, roditelje ili nastavnike.

Na zadnjoj korici ćeš naći *Pregled deklinacija i konjugacija (Prehľad skloňovania a časovania)*.

Verujemo da će Ti ovaj rečnik biti korisno pomagalo ne samo u školi, već ćeš za njime posegnuti i van nje.

Želimo Ti puno uspeha i radosti u radu sa rečnikom.

Dragi roditelji,

Prevodni rečnik koji držite u rukama namenjen je prvenstveno Vašem detetu koje kreće u školu u Slovačkoj Republici. U nastavi se susreće sa nizom novih reči koje su neophodne za savladavanje pojedinih nastavnih predmeta. To su pojmovi koji čine sadržaj obrazovnog standarda datog predmeta, t. j. posebne reči koje su definisane i deo su sistema izražavanja određene naučne discipline ili drugih oblasti ljudske delatnosti. Iako Vaše dete u uobičajenim situacijama komunicira na slovačkom na dobrom nivou, može se desiti da neće razumeti stručni (akademski) jezik koji se koristi u pojedinim predmetima u nastavi.

Cilj rečnika je da bude od pomoći u učenju na slovačkom jeziku, ne samo u školi, već i van nje, u svakodnevnom životu deteta. Može u njega da crta, piše, lepi slike i fotografije, beleži sve što već zna. Rečnik na taj način pruža prostor za dokumentovanje postignutih uspeha, kao i njihovo predstavljanje. Dete ga može pokazati, recimo, svojim prijateljima, poznanicima, ali i Vama.

Rečnik se sastoji iz nekoliko delova:

Rečnički deo (Slovníková část) sadrži izbor standardizovanih pojmova za osnovnu školu iz predmeta slovački jezik i književnost, matematika, informatika, svet oko nas, priroda i društvo, biologija, fizika, hemija, poznavanje rodne zemlje, geografija, istorija i građansko vaspitanje.

Odrednice u rečniku su poređane prema slovačkoj abecedi. Izuzetak u abecednom redosledu predstavljaju reči koje se obrađene u jednoj zajedničkoj odrednici, a to su:

- fraze, npr. *redni broj* u okviru odrednice *broj*,
- ženski oblici imenica, *obchodníčka (prodavačica)* u okviru *obchodník (prodavac)*.

Reči-odrednice štampane su **masnim slovima** i navedene u osnovnom obliku:

- imenice u nominativu jednine,
- imenice pluralija tantum u nominativu množine,
- pridevi u nominativu jednine muškog roda,
- zamenice i brojevi u nominativu muškog roda,
- glagoli u infinitivu.

Iza svake slovačke reči stoji odgovarajući gramatički aparat: određivanje vrste reči, pri čemu se kod imenica i glagola vrsta reči nije naznačena. Nakon odrednice sa potrebnim gramatičkim aparatom, dat je njen prevod, ekvivalent.

Karakteristika po vrstama reči. Kod svih obrađenih reči u rečniku data je njihova karakteristika po vrsti reči, pri čemu se kod promenljivih reči navode potrebni morfološki podaci.

Pojedine vrste reči su označene na sledeći način:

- imenice i pridevi u boji; muški rod plavom bojom, ženski rod crvenom, srednji rod zelenom, a imenice pluralija tantum ljubičastom,

- pridevi skraćenicom prid.,
- glagoli skraćenicama vida (svršenog, nesvršenog) dok., nedok.,
- zamenice skraćenicom zám.,
- brojevi skraćenicom čísl.,
- prilozi skraćenicom prísl.,
- rečce skraćenicom část.,
- usklenci skraćenicom cit.

Gramatička karakteristika je u direktnoj vezi sa karakteristikom po vrstama reči. Morfološki podaci dati su direktno u odrednicama. Kod *imenica* je dat oblik množine (*kurziv*). Imenica se ne navodi u nominativu množine ako se u realu koristi malo ili nimalo. Imenice pluralija tantum su označene skraćenicom pomn., a zbirne imenice skraćenicom hromad.

Kod pravopisnog oblika polazilo se od *Kratkog rečnika slovačkog jezika (Krátky slovník slovenského jazyka, 2003)* i *Pravila slovačkog pravopisa (Pravidlá slovenského pravopisu, 2013)*. Iz razloga stručne korektnosti, u rečniku su za sve biljne i životinjske vrste navedeni nazivi po rodovima i vrstama organizama, npr. **kapsička pastierska (hoću-neću), kapor obyčajný (obični šaran)**. Standardno znanje učenika osnovne škole obuhvata poznavanje naziva organizama navedenih u rečniku po rodovima.

Na kraju rečnika nalaze se *Slikovni prilozi (Obrazová príloha)* tipa WHAT IS WHAT. Sadrže osnovni vokabular u obliku slika. Pored toga, na kvadratima su date slike koje možete zajedno sa detetom da obojite, isečete na pojedinačne kvadrate i koristite za razne aktivnosti, poput kreiranja tematskog rečnika.

Tematski rečnik (Tematický slovník) predstavlja jednostavan način za bolje savladavanje stručnog jezika. Dete može da kreira za svoje potrebe rečnik za konkretan predmet ili temu. Rečnik sadrži nekoliko kolona: **SLOVAČKI (SLOVENSKY), SLIKA (OBRÁZOK) i NAPOMENE (POZNÁMKY)**. U kolonu **OBRÁZOK** dete može da nacrti ili nalepi sliku. U kolonu **POZNÁMKY** može da upiše prevod reči na maternjem ili drugom jeziku (na stranom jeziku koji uči u školi), definiciju ili primere upotrebe reči u rečenici. U „izradu“ rečnika se možete uključiti Vi, kao i školski drugovi.

Rečnik je dopunjen za *Spisak skraćenica i oznaka (Zoznam skratiek a značiek), Napomene za korisnika rečnika (Poznámky pre používateľa slovníka), Slovačku abecedu (Slovenská abeceda) i Pregled deklinacija i konjugacija (Prehľad skloňovania a časovania)*.

Verujemo da će ovaj rečnik ispuniti svoju misiju i predstavljati koristno pomagalo za Vaše dete u školi i van nje i da će ga pratiti tokom nekoliko godina.

Želimo Vašem detetu i Vama puno radosti u radu sa rečnikom.

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK / LISTA SKRAĆENICA I OZNAKA

A	akuzatív	akuzativ
cit.	citoslovce	usklik
č.	číslo	broj
čast.	častica	rečca
čisl.	číslovka	broj
D	datív	dativ
dok.	sloveso dokonavého vidu	glagol svršenog vida
G	genitív	genitiv
hromad.	hromadné podstatné meno	zbirna imenica
I	inštrumentál	instrumental
J, jedn.	jednotné číslo	jednina
L	lokál	lokativ
N	nominatív	nominativ
nedok.	sloveso nedokonavého vidu	glagol nesvršenog vida
neskl.	nesklonný výraz	nepromenljiv izraz
os.	osoba	lice
pomn.	pomnožné podstatné meno	imenica pluralija tantum
príd.	prídavné meno	pridev
prísl.	príslovka	prilog
rozk.	rozkazovací spôsob	zapovedan način
zám.	zámeno	zamenica
zn.	značka	oznaka

➤ šípka odkazujúca na miesto, kde sa slovo, slovné spojenie vykladá /
strelica koja upućuje na mesto gde je dato objašnjenje reči, fraze

() okružle zátvorky na uvádzenie rozličných spresňujúcich
a vysvetľujúcich poznámok / *oble zagrada za navođenje raznih
napomena čiji je zadatak da pruže tačne formulacije i objašnjenja*

/ lomka na uvádzenie gramatických dvojtvarov alebo variantov / *kosa
crta za navođenje gramatičkih dubleta ili varianti*

' čiarka využívaná na oddeľovanie rovnorodých variantov / *zarez
korišćen za odvajanje ekvivalentnih varijanti*

VYUČOVACIE PREDMETY / NASTAVNI PREDMETI

BIO	biológia	biologija
DEJ	dejepis	istorija
FYZ	fyzika	fizika
GEG	geografia	geografija
CHEM	chémia	hemija
INF	informatika	informatika
MAT	matematika	matematika
OBN	občianska náuka	graďansko vaspitanje
PDA	prírodoveda	priroda i društvo
PVO	prvouka	svet oko nas
SJL	slovenský jazyk a literatúra	slovački jezik i književnost
VLA	vlastiveda	poznavanje rodne zemlje

